

Det är botten ur	1
Maria Ungdom	2
Ungdomarna	4
Fältassistenterna	5
Farsor och morsor på stan	7
Tyresö	7
Polisen	9
Tullen	10
Intervjulistan	13

Det är botten ur

”Smuggelspriten minskar kraftigt och den illegala införseln av alkohol i Sverige minskade med 35 procent under första halvåret 2008”. Detta uppgav Sorad, Centrum för socialvetenskaplig alkohol- och drogforskning vid Stockholms universitet, i sin senaste rapport den 28 september i år.

Enligt Sorad hade spritsmugglingen minskat med 66 procent. Men även den illegala ölen hade gått ner 16 procent. Den kraftiga nedgången förklarades med att bensinpriset ökat liksom att risken för att bli upptäckt och åtalad nu är större. Sorads telefonundersökning skulle kunna vara ett tecken på att den svenska, restriktiva alkoholpolitiken fungerar.

Vi som jobbar ute i den verkliga världen ger en helt motsatt bild av svartspriten i Sverige. Smugglingen minskar inte alls. Tvärtom sköljer det in alkohol över alla Sveriges gränser. Svartspriten flödar som aldrig förr och smuggelverksamheten ökar stadigt.

Hos Maria Ungdom säger man rakt ut att alkohol idag är ett större problem än narkotika och att starkspritsdrickandet har sjunkit i åldrarna. De unga dricker mer idag och promillehalten har ökat markant. Enligt Maria Ungdom är huvuddelen av den sprit som de unga dricker just svart-sprit. Den är enklast att få tag på. Och billigast.

Fältassistenter vittnar om att de i början av veckan kan läsa på nätet vilka sorter som är ”veckans erbjudande” vid gränshandelsbutikerna i Tyskland, för att till helgen se spåren i form av tomma ölburkar och spritflaskor av just dessa sorter där barn och ungdomar festat.

En vanlig helg i mars rullade det enligt tullen, lågt räknat, in drygt 200 000 liter öl i vanliga personbilar enbart via hamnen i Helsingborg. Storskalig införsel som det är näst intill omöjligt att bevisa är illegal.

Då är inte alla lastbilar, bussar, skåpbilar och släpvagnar medräknade. Och då handlar det bara om en helg vid en av många gränspassager.

Det finns riktigt stora pengar att tjäna på svartspriten. Avanserna är minst lika goda som för narkotika och straffet för grova alkoholbrott brukar ge som högst sex månaders fängelse. Grovt narkotikabrott ger mellan 2-10 år. Idag är det många ”småhandlare” som sköter svartspritstrafiken. Men de håller på att få konkurrens. Den organiserat kriminella världen börjar allt mer få upp ögonen för den här lukrativa verksamheten.

Riksdagens politiker har möjlighet att snabbt och effektivt göra handeln med svartsprit olönsam. Dagens höga alkoholskatter gör att det finns stora pengar att tjäna på illegal alkohol. Så länge det ser ut som idag, kommer kommersen att fortsätta.

Sprit & Vinleverantörsföreningen vill i den här rapporten visa de verkliga effekterna av svartspriten i Sverige. Vi vill visa hur den illegala handeln främst och hårdast slår mot dem som mest av alla behöver samhällets skydd mot alkoholens negativa verkningar. Vi vill visa på den cynism som yttrar sig i att med ord hävda framgången med en ”restriktiv” svensk alkoholpolitik när verkligheten på föräldrafria fester, på gator och i parker visar det klart motsatta. Vi vill visa att samhället står sig ganska slätt mot svartspriten. För just så här är det. Smuggelspriten minskar inte alls. Det är botten ur.

Maria Ungdom

— Det går inte en dag utan att det ligger åtminstone några berusade ungdomar på våra madrassplatser när jag kommer till jobbet på morgonen. Så var det inte alls för ett par år sedan.

Stefan Sparring är överläkare på Maria Ungdoms akutmottagning sedan nio år tillbaka. Klinken ser inget som helst trendbrott med färre fulla unga eller att det skulle ha blivit svårare att få tag på sprit. Tvärtom.

— Sorad drar sina slutsatser från att titta på statistik, det är ju inga sanningar de presenterar och slutsatserna får de ju stå för själva. Vi ser att våra ungdomar dricker mer, att promillehalten har ökat, att starksprintsdrickandet ökat och att det har sjunkit i åldrarna.

Enligt Stefan Sparring är alkohol ett större problem idag än narkotika. Under hela 1990-talet och en bit in på 2000-talet såg Maria Ungdom en markant ökning av cannabissmissbruket och bensodiazepinkonsumtionen. Men någonstans runt 2002-2003 hände något.

— Cannabis och extacy slutade att öka och sjönk tillbaka. Istället sköt alkoholkonsumtionen i höjden bland våra ungdomar, säger Stefan Sparring. Framförallt den påtagliga konsumtionen av starksprit. Det är det som dricks mest, och det är vodka det handlar om.

Skillnaden mellan nu och då illustrerar Stefan Sparring med att beskriva den typiska onyktra tjejen som kommer till Maria Ungdom med polis och ambulans. Då drack hon ett sexpack folköl, kanske påspätt med starkcider, blåste 1,2-1,3 promille och var jättefull.

— Samma tjej har idag delat på en flaska starksprit med en kompis, eller druckit den själv, och kommer in med 1,7-1,9 promille och är medvetslös. Det är väl en skillnad.

Ungdomarna vill inte gärna berätta hur och var de fått tag på spriten. Stefan Sparring konstaterar att de förvånansvärt ofta blivit bjudna på alkoholen.

— En del får alkoholen genom sina föräldrar, kamrater eller äldre syskon. Sen är det många unga som köper svart också. Det är vår uppfattning att huvuddelen av den sprit som våra ungdomar dricker, det är svartsprit.

Ibland berättar de unga om kommersen med svartspriten. Då kan man få fram telefonnummer och andra uppgifter som kan gå vidare till polisen.

— Det är bara att beställa det man vill ha via mobilen och så får man det levererat, säger Stefan Sparring. Vet man inte vad man vill ha, så möts man upp någonstans och så öppnar försäljaren bakluckan på en bil där det finns en liten minibutik att välja ur.

Ett tecken på den ständigt lättillgängliga svartspriten är bland annat den ökade promillehalten bland Maria Ungdoms unga. Är du van att dricka kan du tolerera en högre alkoholhalt. Det är vanskligt att sätta en specifik siffra på när man är berusad. Men Stefan Sparring säger att man är lite salongsberusad som vuxen runt 0,6-0,7 promille, berusad runt 1 promille och vid 2 promille uppfattar nog de allra flesta att det är dags att åka hem.

— Är det en storm-und-dräng-fest för en ung kille kan man nog komma över

2 promille men för den som inte är alkoholiserad är det svårt att hålla sig vaken över 2,5 promille.

På Maria Ungdom har man noterat ett fenomen som yttrar sig under maj månad. Studentfestperioden i slutet av terminen på gymnasiet sträcker nu ut sig från ett par fester sista veckan i maj till i stort sett dagliga fester under en hel månads tid. Fester och mottagningar, där det dricks alkohol i varierande mängd i veckorna fyra, eller mer.

— De ungdomar som kommer in från fester där det gått överstyr, de har markant högre promillehalt ju närmare juni vi kommer. De unga skapar sig en tolerans under den här tiden. Under juni kan de komma in och blåsa 2,2 promille och ändå vara uppe, gående och pratbara.

Maria Ungdom har sett det här mönstret växa till sig under de senaste två-tre åren. Stefan Sparring säger att de haft unga som mätt ända upp till 2,7-2,8 promille inne.

— Är du inte tillvand kan över 3 promille vara direkt livsfarligt. Vi vill inte gärna ha dem kvar här då eftersom automatiska funktioner som svalgreflexen kan slås ut.

Stefan Sparring ser inga enkla lösningar för att komma tillrätta med de ungas drickande. Istället tror han på att jobba brett på olika samhällsnivåer.

— Men den organiserade trafiken och handeln med alkohol måste man ta tag i. Särskilt de där som åker ner och köper upp tonvis med sprit. Jag trodde verkligen att det fanns regler för hur mycket man får ta in i landet.

”Det är vår uppfattning att huvuddelen av den sprit som våra ungdomar dricker, det är svartsprit.”

Faktaruta:

Maria Ungdom har funnits sedan 1966 och vänder sig till ungdomar upp till 20 år och deras familjer i Stockholms län. Man arbetar med ungdomars missbruk, men även med deras psykiska mående och familjedynamiken. Maria Ungdom arbetar idag mot alla stadsdelar i Stockholms stad samt mot samtliga kranskommuner i länet.

Nio av kommunerna i länet har valt att öppna lokala mottagningar som arbetar direkt mot Maria Ungdom, med en del av personalen anställda av Maria Ungdom, så kallade mini-Marior. Övriga kranskommuner tycker sig i dagsläget inte ha behov av en sådan särskild mottagning. Maria Ungdom serverar dock hela länet, hur man än valt att organisera sig lokalt.

Maria Ungdoms akut tar emot runt 2000 nya ungdomar varje år. Majoriteten stannar bara över natt och går hem dagen efter. Andra kan bli kvar ett par dagar eller mer för vidare utredning och individuellt stöd. Maria Ungdom har totalt 6 platser på intaget, förutom de åtta madrassplatserna som kan ökas på vid behov. Dessutom finns en avdelning om sex platser för utredning med behandling.

Maria Ungdom har cirka 6 000-8 000 besök i öppenvården varje år. En summa som hållit sig ganska konstant genom åren. De flesta så kallade madrassplatsinläggningar hos Maria Ungdom är på grund av alkohol. Vissa slussas vidare till öppenvården.

Ungdomarna

— Det är så jäkla enkelt att fixa alkohol! Vuxna har ingen som helst aning om hur enkelt det är, säger *Hanna*, skakar på huvudet och drar handen genom det långa blonda håret.

Hanna är 18 år, en alldeles vanlig tjej som är uppvuxen i en av Stockholms västra förorter. Hon förklarar att svartspriten är idag en totalt självklar del av ungas vardag. Svartspriten finns hela tiden tillgänglig. Den är billig och bara ett mobilsamtal bort.

Själv började Hanna dricka när hon var 13-14. Då fixade kompisar fram alkoholen, öl från Systemet för det mesta. Idag har drickandet ändrat karaktär. Det är fler yngre som dricker, de dricker oftare och det är betydligt vanligare med starksprit, vodka.

— Idag har alla ett antal mobilnummer man kan ringa efter sprit på. Det är stadiga kontakter, personer som hållit på en längre tid. Ofta träffas man på en plats och byter pengar mot flaska. Men jag vet en kille som kör fram och levererar vid min port, mot en extra avgift.

Allt i fråga om langningen av svartsprit handlar om pengar, säger Hanna. Det är så lätta pengar att sälja sprit och langarna vänjer sig fort vid att ha stor plånbok. Hanna säger att många av dem gillar att flasha med mycket sedlar. En del har vant sig vid situationen och har utvidgat försäljningen med andra saker, som jackor och jeans.

— De säljer till alla som har kontanter och ställer inga obekväma frågor. Jag tror att

de även säljer sprit till dem som är riktigt unga. Har man inga mobilnummer eller kontakter är det lätt att skaffa sig. Antingen via Lunarstorm, MSN eller Facebook, eller genom personer som man vet redan har de viktiga kontaktnäten.

— Det har hänt att jag förmedlat lämpliga kontakter eller alkohol, säger Hanna. Då har jag tagit provision, 20 spänn eller 50 per flaska, beroende på vem det är som frågar.

I en annan förort finns *Christoffer*, 15 och *Henrik*, 17. Båda har mer eller mindre regelbundet under ett par års tid fungerat som mellanhänder.

De har stadigt försett kompisar och andra med alkohol. Christoffer säger att han mest har sålt Systemsprit men båda har också hanterat svartsprit.

— Svartspriten är billigare helt enkelt, säger Henrik. Och enklare att få tag på. Henriks jobb som mellanhand började när han själv försökte köpa mobilsprit. För att få handla ville säljaren att han skulle leverera sprit till andra. Och det var inga problem förklarar Henrik, det finns så många som vill köpa.

Alkoholen ger stora pengar. Henrik och Christoffer förklarar att försäljningen är organiserad ungefär som en pyramid. I toppen finns den säljare som i många fall själv hämtar spriten med skåpbil eller släp i Tyskland eller Danmark. Därefter finns andrahandslangarna, det är de som svarar på mobilsamtalen och tar upp beställningarna. I nästa led finns leveran-

törerna, de som lämnar över spriten och tar in pengarna. I varje steg läggs det på en summa. En summa som gör att alla, i varierande grad, tjänar på affären. Christoffer har sett sin kille i toppen ett par gånger. Henrik har träffat sin huvudleverantör en gång.

— Det finns en langare vid varje tunnelbanestation, säger Henrik. Priserna varierar beroende på område. En schysst helg kan man dra in 1000-2000 i ett bra område, hälften i andra. Ett flak Slots guld som kostar 100 spänn att handla själv kan man utan problem sälja för 200.

Idag sägs svartspriten vara lite svårare att få tag på i Christoffers tidigare kundkrets. Det kan till viss del bero på att den tidigare langaren av svartsprit just har åkt fast.

— De flesta dricker då mer Systemsprit och så tar man sprit hemifrån, från mamma och pappa. En hel del sprit levereras

också via Finlandsbåtarna, säger Christoffer. Det är inga stora partier, men mycket kommer därifrån också.

— Falcon-öl finns det mycket av just nu. De kommer från en container i hamnen där en säljare har verksamhet. Vem som helst kan inte åka dit, förklarar Henrik, man måste känna den som hämtar det. I nödfall kan man, precis som tidigare, be någon alkis köpa ut från Systemet.

— Men det är skämmigt, säger Henrik och ryser. Tänk om någon skulle se mig...

FOTNOT:
Hanna, Christoffer och Henrik heter egentligen något helt annat.

Fältassistenterna

Bo Arkelsten och de andra fältassistenterna i Hässelby-Vällingby har god koll på var de unga brukar dricka alkohol. När festen är över lämnas resterna kvar.

— Det brukar vara öl, lite cider och så starksprit, mestadels kristallvodka och annat sånt som inte finns på Systembolaget. Ibland har vi roat oss med att i början på veckan gå in på Calles grense shop på nätet och se vilka ölsorter de har extrapris på. Samma tomburkar ser vi här i slutet av veckan. Det är alltså snabba och regelbundna leveranser.

Han säger att alkoholkommersen är stor. Nyligen fanns det ett helt garage i när-

heten av Vällingby centrum fullt med alkohol. Ryktet säger att förtjänsten för en helg landade på 35 000 kronor.

— Det var ungdomar som sålde till ungdomar, med hjälp av vuxna. De visste precis hur de skulle förmedla det. Det var enorma mängder som delades ut. Vi kunde följa tomkartongspåret när kunderna gick iväg.

Bo Arkelsten säger att svartspriten klart har ökat och han är orolig över att så pass många unga får tag på alkohol så lätt. Han har både haft en medvetlös 11-åring och ett par fulla 12-åringar som skickats iväg till Maria Ungdom.

Farsor och morsor på stan

Drickandet har ökat och det är mer öppet idag. Det säger *Helen Jaktlund* som nattvandrat i 18 år i Farsor och morsor på stan. Frivilligorganisationen nattvandrar varje helg i city och under storhelger, skolavslutningar och liknande.

— De gömmer inte sina flaskor och burkar för oss längre. De vet att om polisen håller ut det de har så fixar de ny dricka direkt. Helen Jaktlund säger att drickandet finns i alla åldrar, men att allt fler börjar väldigt tidigt. Hon ser berusade unga från elva-tolvårsåldern och uppåt. Och idag tar tjejerna för sig mer.

— Tidigare såg du aldrig en full invandrantjej, det gör vi ofta idag.

Precis som i kringkommunerna är mobilspriten vanlig i city, och den ökar. Ibland får nattvandrarerna syn på försäljarna. Unga som flockas kring bakluckan på en bil brukar vara ett tecken.

— Vi har ett bra samarbete idag med polis, socialen och fältarna, säger Helen Jaktlund. Alla krafter behövs, det är så vanligt med alkoholen idag. Alla dricker. Den yngsta vi tagit hand om var 10 år, men där fanns andra, större problem bakom.

Helen Jaktlund säger att det kan vara svårt att motivera sig att nattvandra när spriten bara fortsätter att öka bland de unga.

— Men för dem som vi pratat med just den här helgen gör vi ju nytta.

Hon tycker att lagsystemet och införselkvoterna måste ses över och att en viss restriktion måste finnas. Lika viktigt är det att vuxna börjar prata mer om att det inte är OK att dricka.

— Vuxna måste våga bry sig mer, våga ifrågasätta.

Tyresö

Föräldrar som lägger sig i, det är det bästa *Linda Wikman* vet. Hon är samordnare i brottsförebyggande rådet i Tyresö kommun och vet att engagerade föräldrar kan vända de mest tonårsstökiga helgnätter till rofyllda upplevelser för nattvandrare.

— Vi jobbar aktivt med att engagera föräldrar, säger Linda Wikman. Om föräldrarna inser hur skrämmande lätt och tidigt unga får tag på alkohol skulle mycket vara vunnet.

Det är andras ungar som dricker, inte mina. Den reaktionen har Linda Wikman mött på åtskilliga föräldraträffar. Men när

hon visar svart på vitt att mer än hälften av 15-åringarna i Tyresö har smakat alkohol brukar det bli tyst i salen. I samma undersökning från 2004-2006 svarade också 5,5 procent av sjätteklassarna ja på samma fråga.

— Det händer något åren mellan sexan och nian, säger Linda Wikman. Både med de unga och med deras föräldrar. De tidigare strikta regelverken verkar luckras upp, just när behovet av tydliga ramar är som störst.

Tyresö är absolut inget undantag. Här liksom i alla andra områden i Stockholm flo-

— Det är inte så mycket fina grejer, säger Bo Arkelsten. Det ska vara enkelt och billigt för att man ska kunna tjäna så mycket som möjligt. Guldölen kostar 40 kronor flaket i Tyskland och säljs för 150 här.

Charlie Sanrell är fältassistent i Bromma. Hon ser också att de unga dricker mer idag än tidigare. De dricker mer och särskilt starksprit.

— Förr handlade det om ett sexpack folköl, idag är det ren sprit. De dricker för att släppa på en del spärrar men tyvärr så släpper även spärrarna de hade velat ha kvar när de dricker så starka saker. Följderna för en del unga blir rent katastrofala. Men som tidigare är man runt 13-14 när man börjar dricka. Är de yngre finns det alltid andra problem med i bakgrunden.

I den senaste Stockholmsenkäten beskrev elever i årskurs nio och andra året på gymnasiet att många får sin sprit genom kamrater och kamraters syskon. Andra svarade att de köpt privatimporterad eller smugglad sprit.

— Vi fältare har pratat om detta, säger Charlie Sanrell. Vi tror att en stor del av den alkohol som köps genom kompisar är just smuggelsprit. Ungdomarna vet helt enkelt inte att det är det som de köper genom sina kamrater.

— Undersökningen som visar att unga dricker mindre är missvisande, säger Bo Arkelsten. I nian har man både druckit mycket och hunnit tröttna på att dricka. De frågar fel ungar.

Både Charlie Sanrell och Bo Arkelsten är helt överens om att de unga idag dricker på ett nytt sätt. Drickandet är inte längre begränsat till vissa dagar, händelser eller storhelger. Idag dricker man om man har pengar och lust, oavsett veckodag. Och man dricker öppet, på allmänna platser och i tunnelbanan.

I Bromma har fältassistenterna sett effekterna av sitt arbete med att förändra föräldrarnas attityd till alkohol. Idag anser allt fler föräldrar att det inte är okej att unga dricker och det ger effekt på hur mycket unga dricker.

— Vi har ett bra samarbete med föräldrarna i området, säger Charlie Sanrell. Av dem får vi både namn, adresser och telefonnummer till langare som vi lämnar över till polisen. Tyvärr har de inte resurser att stoppa mellanhänderna. Det är frustrerande.

Bo och Charlie menar att mycket av arbetet med att förhindra mot smuggelspriten handlar om föräldrarna. De som bryr sig ska lägga sig i.

— Införselreglerna kan vi inte rå på, säger Bo Arkelsten. Men man skulle ju önska att de som säljer sprit till unga skulle få strängare straff. Ordentliga bötesstraff och frihetsberövande. När någon tjuvfiskar kan polisen beslagta fiskeredskap och båt. Alkoholhollangarnas bilar skulle beslagtas och förverkas när det är klarlagt att man säljer till unga. Ett par sådana insatser skulle nog lugna ner trafiken.

Polisen

— Fyllan på storhelger har blivit värre, dessutom har det vanliga helgdrickandet ökat. Det är inte fler som dricker, men de som dricker gör det oftare. Det verkliga trendbrottet är att invandrarna har börjat dricka. Det kan bero på våra restriktiva narkotikalagar.

Lars Hammarsjö är chef för ungdomsroteln som jobbar mot ungdomsvåld för dem mellan 15 och 18 år. Lars och hans kolleger ser mycket alkohol bland de unga. Både de som dricker själva och de som säljer.

— De som dricker är från elva år och uppåt. Vi hade nyligen en fjortonårig tjej som satt och sålde alkohol ute, säger Lars Hammarsjö. Det har blivit en jättemarknad bland unga att sälja sprit till andra unga. Det är pengar i det här. Har de en bra försäljare, ja då finns det inga gränser för hur mycket de kan sälja.

Lars Hammarsjö säger att det främst är de små langarna som blivit fler, mellanhanderna. De som säljer till sina kompisar. I Bromma har närpolisbefälet Lars-Gösta Alm samma erfarenhet. De som står bakom de flesta leveranserna där är 17-19 år och kontakterna knyts genom skolan. Eventuellt är också en lillebror som går på högsta-diet, den som tar upp beställningarna.

— Vi misstänker att en pappa är inblandad, ingen av ungarna har körkort själva, säger Lars-Gösta Alm. Vi oroar oss för att alkoholen är en inkörsport till att även sälja andra saker. De vänjer sig vid att ha mycket pengar.

Lars Hammarsjö berättar om en ung kille som förbjudit sin mamma att gå in i hans rum. Det är där han förvarar all sprit. Killen frågar inte längre sin ensamstående mamma om pengar, vilket hon tycker är skönt. Han får hållas. Dessutom är han

större än mamman så hon får stryk om hon säger något.

Lars-Gösta Alm säger att de unga idag mest dricker vodka. Han ser ofta de som har både tre och fyra flaskor med sig i ryggsäcken, inlindade i tidningspapper.

— Förra hösten var jag på Maria ungdom med tre stycken. Har man inte druckit tidigare, vet man inte hur starkspritén slår.

— Smuggelspritén är vanligast, säger Lars Hammarsjö. Vi ser mycket av Slots-ölen i 33 cl-burkar och ryska vodkan, den med blå text. Spriten får de oftast genom mobilnummer som cirkulerar.

Lars Hammarsjö säger att de stora langarna säljer från sina bostäder eller speciella förråd. Det är ofta dem som polisen får tag på. Ungdomsroteln kan idag räkna in storlangare i alla stadsdelar. Senast plockade de en person med en kubik öl vid Mariatorget. Sedan finns det också sådana som cykel-Björk.

— Det är en man som säljer från sin släpvagn, det är en sän där återkommande farbror, säger Lars Hammarsjö. Vi plockar honom med jämna mellanrum, han åker in, men är snart igång igen. Handeln är överlag väldigt organiserad.

Samma sak ser närpolisen i Bromma. Lars-Gösta Alm berättar att de bland annat stoppat försäljningen av alkohol i en livsmedelsbutik efter tips. Innehavaren svor på att alkoholen var för eget bruk, men blev av med det.

— Vi vet också att det finns etniska fallanger som gör goda pengar på sprittraffiken, säger Lars Hammarsjö. Säljer man två-tre lastbilslass så kan man tjäna upp till 4 miljoner kronor. Men även det tar ju

rerar alkoholen bland de unga. Langning är väldigt vanligt. Linda Wikman nämner ett par aktuella ärenden. Ett där en pappa anordnar fester i sin lägenhet och säljer alkohol till de unga. Men småtjejerna får spriten gratis mot att de sitter i knäet på honom. Ytterligare en pappa köper ut alkohol till sina minderåriga barn som i sin tur sköter försäljningen åt honom.

— Jag vet också att man spanar på en missbrukare som man tror bränner själv och finansierar sitt eget missbruk med att sälja, säger Linda Wikman. Utöver det är det vanligt att de unga har åtminstone tre-fyra mobilnummer som de kan ringa om de vill få tag på alkohol. Att hitta mobilsprit är lätt, problemet är att man inte vet vad man får.

altjänsten kopplas in om föräldrarna inte verkar bry sig. Under de sex månader man jobbat så här har totalt 95 anmälningar om langning skrivits i Tyresö. Under hela förra året var det tre.

— Ingen storlangare har gripits än, men vi har fått många riktigt bra tips att gå vidare på, säger Linda Wikman.

I Nacka, Tyresö och Värmdö har polisen under den här tiden hållt ut 1 100 starkölsburkar, 25 liter sprit, 22 liter vin och 170 burkar cider och alkoholläsk. Därtill kommer den så kallade övergivna spriten. Den som ingen vill kännas vid när polisen frågar vem som äger den.

— De kvällar polisen kör aktivt efter Kronobergsmodellen, då

blir det jättelugnt, säger Linda Wikman. Ryktet sprider sig snabbt bland de unga. Våra erfarenheter är så goda att projektet nu fortsätter. Man kan tro att de unga blir irriterade på polisen, men så är det inte. Polisen möts av en väldig förståelse, de unga vet att det inte är OK att dricka, de gillar att någon bryr sig.

Vid sidan om svartspritén finns det också numera en hel del legal alkohol hemma i bostäderna säger Linda Wikman. Föräldrar som köpt på resan till Danmark eller Tyskland, kanske inte har total koll på hur många flak öl som egentligen finns i garaget.

— Det är verkligen en hel del alkohol i omlopp. Ungdomars alkoholkonsumtion speglas ju av hur vuxna konsumerar alkohol. Det är lättare idag att ta in alkohol, det har gjort att alkoholproblemen ökat och det återspeglas bland de unga. Konstigare är det faktiskt inte.

”Att hitta mobilsprit är lätt, problemet är att man inte vet vad man får.”

Sid 8

Hon säger att svartspritén helt klart har ökat över tid. Det är lätt att se på resterna i parker och på torg, som Slots-öl i 33 cl-burkar och spritflaskor med krumelurtext på. Men nyligen fick en ung pojke lära sig att alkohol på flaska kan vara en falsk trygghet.

— Pojkens mamma berättade att sonen stämt träff med en langare i Hanninge, köpt en spritflaska med rysk etikett ur bakluckan på en bil. Han fick en rejäl alkoholförgiftning, svävade mellan liv och död. Först misstänkte man skitsprit, nu är man inne på att det var något helt annat. Nämligen industrisprit på drift, 800 liter.

I Tyresö har den så kallade Kronobergsmodellen blivit en framgång. Den går ut på att polisen aktivt går på ungdomar som är onyktra, som innehar alkohol eller som går i sällskap med andra som har alkohol. Alla rapporteras och identifieras, föräldrarna kontaktas och ombeds hämta hem de unga som inte är alkoholmyndiga. Soci-

Sid 9

slut. Vi har fått ett samhälle som inte bara tolererar, utan faktiskt förespråkar att man ska dricka.

Både ungdomsroteln och Bromma närpolis satsar en hel del på att få fast langarna, men det är inte det enklaste med en verksamhet som antagit samma sätt att agera som narkotikahandeln.

Lars-Gösta Alm säger att det i grunden saknas resurser. Även om man vet var ett lager finns krävs det punktmarkering för att bevisa handeln.

— De sköter det snyggt, även om vi spanar flera dagar är det aldrig just den dagen de går dit och hämtar. Det måste till en stor, gemensam samhällssatsning för att det

ska hända något. Frågan är om det finns någon vilja, dagens alkoholkultur handlar allt mer om att det är fest hela veckan. Lars Hammarsjö säger att det borde vara skillnad på samhällets syn beroende på hur och till vem man säljer. Han menar att det inte är rimligt att en vuxen som säljer en flaska vin till en vuxen kamrat som inte har tillräckligt till en middagsbjudning får samma straff som den som säljer till ungdomar och som gör det helt industriellt.

— Allt det här handlar om tillgängligheten, även för langarna. Skulle man chockhöja alkoholpriserna i Sverige skulle det nog funka fint från Umeå och norrut. Alla andra har för nära till Europa.

att köpa och ta med sig alkohol till andra personer, via en så kallad oberoende mellanhand.

Enligt Jonas Karlsson har beslagen minskat efter det. Men inte på grund av att Tullverket ser en minskning av mängden alkohol. Tvärtom är alkoholinförseeln minst lika stor som förr.

För att ett beslag ska kunna göras krävs att det finns misstanke om att varan införs i kommersiellt syfte, försäljning, vilket kräver särskilt tillstånd. Om sådant tillstånd saknas blir misstanken smuglingsbrott. Men detta handlar alltså om införsel i kommersiella syften. Införsel för eget bruk är inte detsamma som smuggling.

Enligt *Karl Gunnheden*, tidigare chef för

Tullverket i Skåne, är problemet med dagens kvantiteter att det förr fanns regler som satte ramarna för vad som kunde föras över gränsen. Numera är det upp till den enskilde att tala om vad man ska ha alkoholen till, om det är till en fest eller inte och hur trovärdigt detta verkar.

— Idag verkar andelen 50-årsfester och bröllop öka stadigt, säger Jonas Karlsson. Vår uppgift är att försöka värdera från fall till fall vad som är acceptabelt. Åker man och handlar två-tre gånger i veckan, kan vi ha skäl att anta att det inte är för eget bruk och då ska skatt betalas. Men det är trots detta inte fråga om smuggelbrott. Smuggling är det bara då vi kan visa att alkoholen inte är för eget bruk utan att varorna ska säljas.

Trafiken vid gränsen är stor i södra Sverige. Tullverkets uppskattning är att det kommer in cirka 3 500 lastbilar per dygn i området. Därtill runt 20 000 bilar via Öresundsbron och så ankommer en färja till Helsingborg var tjugonde minut.

— Det är 15 till 20 anlop, beroende på säsong, säger Karl Gunnheden, och de stora färjorna lastar tre kilometer bil. Det kan röra sig om sex mil bil som kommer ur färjorna varje dygn.

Personalen vid Tullverket i Helsingborg gjorde en undersökning av trafiken en helg i mars i år. Torsdag till lördag kunde tullarna räkna in totalt 514 fordon, som man bedömde som storskalig införsel. I siffran är inte Öresundsbron medräknad.

— Räkna man lågt på de här drygt 500 bilarna, så låg de väl i snitt på 400 liter öl, säger Karl Gunnheden. Det blir 200 000 liter öl på tre dagar. Det är stora kvantiteter.

Karl Gunnheden förklarar att Tullverkets uppdrag i första hand är att bekämpa narkotika. I andra hand kommer den så kallade frekventa införseln av alkohol. Varje gång man tar beslutet att gå igenom en misstänkt bil eller lastbil så tar det upp till fyra timmar att hantera. Fyra timmar á fyra man som försvinner från narkotikakontrollen. Ett digert arbete där alla dryckessorter

ska redovisas efter märke och alkoholtalt. När allt har registrerats ska varorna upp på pall och in i lager.

Därefter kan det bli en natt i häkte för den misstänkte, ibland ska också

underlag för husrannsakan ordnas.

— Ett narkotikabeslag är vi klara med inom en timme, och då kan det vara brott som ger tio års fängelse, säger Karl Gunnheden. Skillnaden är att för narkotika är brottsgränserna tydliga. Men vi vill ju också komma åt de så kallade öl-banditerna, de som frekvent kör över med fyllda släpvagnar och skåpbilar. De där som får andra att dricka i stora mängder.

Jonas Karlsson konstaterar att alkoholtrafiken till allt större del sköts som en klart organiserad brottslighet. Nätverk där tre-fyra personer går ihop om en skåpbil.

— De som åker har inga vanliga arbeten. Det är sjukskrivna, pensionärer och arbetslösa som på det här sättet tjänar upp till 15 000 kronor per vecka på sin verksamhet. Ofta är det en liten grupp som har koll på sitt område. Som startkapital tar de upp beställningar från sådana de känner. När startkapitalet är inne kan verksamheten växa.

Tullverket skulle vilja ha möjlighet att se vad dessa, ofta väl kartlagda, personer lever av.

Tullen

På papperet är det en enkel sak. Alkohol-lagen styr vem som får ta in alkohol och i vilket syfte. Alkoholskattelagen styr vilken alkohol som ska beskattas och vem som är skattskyldig. Punktskattelagen ger i sin tur Tullverket rätt att bland annat göra kontroller av yrkesmässiga transporter. Det är någonstans i den här juridiska trevägskorsningen som Tullverkets huvudvärk börjar.

För att Tullverket ska kunna omhänderta alkohol, måste det vara helt uppenbart att det man för med sig inte enbart är för eget bruk. Detta är idag mest av allt en bedömningsport.

— Senast i somras blev det en ändring i införselreglerna, säger *Jonas Karlsson*, sakkunnig på Tullverkets brottsbekämpningsstab. Då lade man till att det är OK

Intervjuer

Karl Gunnheden, tidigare chef för gränskontrollen Skåne, Tullverket, 1/10 2008

Jonas Karlsson, sakkunnig Tullverkets brottsbekämpningsstab, telefonintervju 6/10 2008

Helen Jaktlund, Farsor och morsor på stan, 6/10 2008

Stefan Sparring, överläkare Maria Ungdom akutmottagningen, 7/10 2008

Bo Arkelsten, fältassistent Vällingby-Hässelby, 9/10 2008

Linda Wikman, samordnare i brottsförebyggande rådet, Tyresö kommun, 10/10 2008.

Lars Hammarsjö, chef för Polisens ungdomsrotel City, 13/10 2008.

Charlie Sanrell, fältassistent Bromma, 14/10 2008.

Intervjuerna med *Hanna*, *Christoffer* och *Henrik*, som egentligen heter något helt annat, genomfördes i närvaro av fältassistent Charlie Sanrell, 14/10 2008.

Lars-Gösta Alm, närpolisbefäl Bromma, 16/10 2008.

— Vi skulle vilja se vilka bidrag de lever på genom Skatteverket och Försäkringskassans register. Men det får vi ju förstås inte.

Jonas Karlsson säger att Tullverket märker en viss förskjutning från narkotikahandel till alkoholhandel. Straffen för grov narkotikasmuggling ligger på mellan två och tio år. Grovt smugglingsbrott ger lägst sex månader och högst sex års fängelse

— Det finns stora pengar att tjäna på svart-spriten. Avanserna är minst lika stora som för narkotika. Lägg därtill de lägre påföljderna för grova brott. Vi har starka misstanke om att mc-gängen börjat med detta.

Åker en person dit för smugglingsbrott tar en annan i nätverket över. På så sätt har alkoholhandeln blivit allt mer lik narkotikahandlingen i sin komplexitet och organisation. Men den är i dagsläget inte lika våldsbenägen som narkotikahandeln. Enligt Jonas Karlsson beror det på att det helt enkelt är en annan typ av människor som figurerar i alkoholhandeln. Det handlar om i grunden helt vanliga människor. Folk som halkat litet snett i samhället och som hittat ett sätt att dra in pengar.

— Men ju mer lukrativt det blir med alkoholsmugglingen, desto större organisationer och sannolikt mera våld, säger Jonas Karlsson. Dagens många och små aktörer kan lika gärna utvecklas mot ett mindre antal, stora och mer organiserade aktörer som tar större marknadsandelar. Då kan vi också få se mer våld.

Tullverkets största problem idag är att man på plats, vid gränsen, måste sekundbedöma varje fordon som rullar förbi. Är det ett skatteärende? Är det för eget bruk? Ska verkligen varannan bilist hålla bröllop? Är det rimligt med så många och stora kalas?

— Vi har inte rätt att kräva att man ska visa certifikat över lysningar eller personbevis på när man är född. Det måste ske frivilligt, säger Jonas Karlsson. Vi har bara rätt att begära legitimation när vi misstänker smugglingsbrott och vid punktskattekontroll utan misstanke om brott.

Sid 12

Faktaruta:

Alkohollagen reglerar vem som får ta in alkohol i Sverige och i vilket syfte, för eget eller familjens bruk eller övrigt kommersiellt.

Alkoholskattelagen styr vilken alkohol som ska beskattas och vem som är skattskyldig samt att säkerhet ska ställas till Skattemyndigheten.

Punktskattelagen ger Tullverket rätt att utföra transportkontroller avseende yrkesmässiga transporter av punktskattepliktiga varor, samt kontrollera att ledsagardokument och bevis om ställd säkerhet finns.

Punktskattelagen ger Tullverket rätt att omhänderta vara om det finns anledning att anta att kraven i

1 kap 6 § inte är uppfyllda, för exempelvis kontroll om punktskatt ska betalas i Sverige och för fastställande av vem som i så fall är skattskyldig. Ett annat skäl för omhändertagande kan vara att varan har omhändertagits i avvaktan på att skatten betalats eller ofullständigt eller avsaknad av ledsagardokument.

Punktskattekontroller utförs varsomhelst i landet av Tullverket, inte bara vid landets gränser.

Även för varor som förs in i landet av en så kallad oberoende mellanhand, gäller att skatten ska vara deponerad hos Skattemyndigheten innan varan förs ut från det andra EU-landet.

SPRIT & VINLEVERANTÖRSFÖRENINGEN

www.spritochvinleverantorerna.se

08-762 76 26